

LIVIU REBREANU CIULEANDRA

Liviu Rebreanu (1885–1944) a fost un prozator și dramaturg român, membru titular al Academiei Române. A debutat în 1912 cu volumul de nuvele *Frământări*. În 1920 publică *Ion*, roman pentru care primește Premiul Năsturel-Herescu al Academiei Române. Urmează romanele *Pădurea spânzuraților* (1922), *Adam și Eva* (1925), *Ciuleandra* (1927), *Crăișorul* (1929), *Răscoala* (1932), *Jar* (1934), *Gorila* (1938), *Amândoi* (1940), care îi confirmă statutul de mare romancier, dacă nu chiar pe acela de „cel mai mare creator epic al literaturii noastre“, cum îl consideră E. Lovinescu.

- Taci!... Taci!... Taci!...

O prăvălise pe sofa și, cu genunchiul drept, îi zdrobea sănii. Degetele și le înfipsese în gâtul ei plin și alb, parcă ar fi vrut să înăbușe un răspuns de care se temea. Îi simțea corpul zvârcolindu-se, întocmai ca sub o îmbrățișare fierbinte, și zvârcolirea îl înfuria mai nătâng.

- Taci!... Taci!...

Repeta același cuvânt, cu același glas horcăit, fărăind pe nas rar, prelung. Ochii lui umflați nu vedeaau totuși nimic, ca și când s-ar fi coborât peste ei un obositor văl roșu...

Într-un târziu, o atingere molatecă îi cuprinse brațele, numai câteva clipe, și apoi se topî, neputincioasă. El își dădu seama, ca prin vis, că trebuie să fie mâinile ei, încercând să se apere. Si atunci, deodată și foarte deslușit, își auzi propria-i voce, aspră, strâmbă, gâfăită, răbufnind ca dintr-o adâncime de pivniță. Îi trecu fulgerător prin gând „ce glas!“ și îndată, parcă și-ar fi recăpătat brusc vederea, zări două globuri albe, sticloase, aproape ieșite din orbită, cu o fină rețea de vinișoare roșii încercuind o pată rotundă albastră-viorie: ochii ei înmărmuriți

într-o lucire de spațiu resemnată... Privirea îl usura ca o mustare nesuferită:

- Ta... a...

Vruse să strige, dar acum sunetele i se sfârâmau în cerul gurii, hărâitoare și uscate, iar globurile albe în aceeași vreme se măreau mereu și se împreunau într-un disc cenușiu, care apoi începea să se învârtăescă amețitor împrejurul petei albastre nemîșcate. Un simțământ greu de leșin îi înmuie brațele. I se părea că are să se prăbușească și căuta disperat un sprijin...

Ca trezit dintr-un coșmar, sări trei pași înapoi. Degetele îi rămaseră răschirate și țepene. Se uită împrejur năucit. Făcea sforțări să se orienteze. Razele becurilor, gălbui și filtrate, îl dureau, ca și când ar fi intrat repede, după un întuneric mare, într-o lumină orbitoare. Toate lucrurile i se înfățișau cu reliefuri neobișnuite. Lângă sofa, blana de urs alb se zbârlise, iar capul cu ochii morți, de sticlă, îl privea căscând gura către el, amenințător. În cămin două buturugi mocneau cu flăcări galbene, ce se răsuzeau și se întindeau mânoioase ca niște limbi de balaur, între cele două ferestre dinspre stradă, consola¹, cu oglinda până-n tavan, încărcată de pufuli, borcane, sticluțe și alte obiecte, din arsenalul

¹ Consolă – mobilă în formă de policioară sau de măsuță, rezemată de perete, pe care se aşază diferite obiecte

de întreținere a frumuseții feminine, părea o ființă vie încremenită de rușine.

Ajunsă lângă ușa dormitorului, potrivindu-și manșetele și mânecele boțite, dar uitându-se mereu uluit la sofa pe care ea zacea neclintită, cu capul spre dânsul, încât îi vedea numai creștetul puțin aplacat în dreapta, pieptul decoltat și rochia mototolită. Milioane de gânduri îi plouau în minte și se ciocneau în zgomote surde. Când, după un răstimp, i se mai potoli inima, observă că singurul zgomot în lume îl făcea respirația lui ostentă; încolo o tacere blândă, moleștoare; chiar focul în cămin ardea acum atât de lin, parcă ar fi fost un foc imaterial. Numai căldura era sugrumătoare. Sudorile îi curgeau pe obraji ca lacrimile. Si totuși mai rău îl supăra tacerea, încât, ca s-o alunge, rosti:

- Madeleine!

Căutase să fie dulce și se spăimântă de glasul care parcă era al unui străin dușmănos. Își aminti că tot astfel îl mirase același glas și adineauri când... Si deodată se simți copleșit de o rușine mare, parcă să ar fi pomenit gol în mijlocul unei multimi batjocoroitoare. Își dădea seama că, deși avea ochii ațintiți asupra sofalei, sufletul lui nu voia să vadă nimic, de frică să nu trebuiască a înțelege prea curând.

- Madeleine! murmură apoi din nou, cu umilită, ca și când ar fi încercat să ispășească o faptă printr-un cuvânt.

Căteva clipe avu simultan toate certitudinile: că trăiește și că e moartă, că a ucis-o și că n-a ucis-o, că nu s-a întâmplat nimic și că s-a sfârșit tot... În aceleași clipe însă își mai reamintea cum, pe când se năpustise asupra ei îi stăruise în creieri, ca o poruncă, gândul că trebuie să-o omoare și că totuși n-are să moară...

Deodată, într-un fior de spaimă, zări, drept în față, un Tânăr cu părul negru, puțin vâlvoit, cu figura rasă, fină, ovală și răvășită, cu ochii rătăciți, îmbrăcat în frac, dar cu manșetele ieșite din mânci, cu plastronul frământat și o aripă a gulerului ridicată până lângă ureche, ca la eroii aristocratici în filmele americane, după o încăierare de box cu rivalul burghez... Tresări când își recunoscu chipul în oglindă.

„Bietul Puiu Faranga!“ făcu dânsul schițând un surâs trist, pe care cel din oglindă i-l întoarse prompt.

Surâsul însă îi îngheță brusc pe față ca o mască. În oglindă, de pe sofa, cu capul plecat ușor într-o parte, Madeleine îl privea cu ochii foarte mari și albi și cu o figură parcă disprețuitoare. Buimăcit porni spre ea, dar un zgomot îi reteză mișcarea. Brațul Madeleinei, alb și rotund, alunecase jos, oprindu-se pe gâtul ursului, parc-ar fi vrut să-l alinte.

Acum Puiu Faranga avu fulgerător revelația realității. Ochii ei păreau vii, brațul ei se lăsase într-o mișcare vie, și tocmai acestea îi spuseră mai limpede

că nu mai e nici o speranță. Spaimă că a stins o viață omenească i se răsucea în suflet ca un pumnal. Nu mai știa ce să facă, și neștiința aceasta îl umplea de groază, iar linieștea dimprejur îl sugruma. Întoarse deodată spatele cu o sforțare cruntă, ca și când și-ar fi smuls picioarele dintr-o țintuire, și porni afară pe ușa deschisă a dormitorului. În șira spinării o mână urmăritoare îl trăgea înapoi...

Avea pașii șovători și clătinați ca un om beat. Trecu prin odaia de dormit, în care ardea un singur bec albastru, ochi pânditori, apoi printr-un salonaș întunecos, ieși în *hall*, unde era o lumină supărător de vie, și se repezi la o ușă încisă în fața căreia se opri, parcă i s-ar fi sleit puterile. Pe urmă, totuși, se pomeni înlăuntru, zvârlit ca de un vânt năprasnic, bâiguind:

– Tată!... Tată!...

Bătrânul Policarp Faranga se ridică speriat de după birou. Văzând pe fiul său, îl apostrofă puțin nervos:

– *Tu es fou?*¹

Când auzi glasul tatălui, Puiu se simți mai zdrotbit. Groaza i se risipi și făcu loc unei disperări amețitoare. Se apropiе de birou și se prăbuși istovit în fotoliul larg de piele. Bătrânul, în picioare, îl examina ceremonios și jignit pentru necuvintă lui de-a se fi rostogolit pe scaun, înainte să-l fi poftit. Era și el în frac, cu pieptul plin de decorații, peste care se aşternea barba-i maiestuoasă, argintie și deosebit de îngrijită. Îi plăcea să apară mereu serios și

măsurat, nu numai în lume, dar chiar față de sine însuși. Înalt, robust, își purta cei șaizeci și trei de ani cu o demnitate aproape trufășă, inspirând în jurul său respect spontan... Fiindcă Puiu tăcea, își călcă pe inimă în cele din urmă și-l întrebă:

– *Mais parle donc, voyons, parle! Qu'est-ce que tu as?*¹

Tânărul întoarse spre dânsul niște ochi stinși, rătăcitori. Se gândeа cum să-i spună ce s-a întâmplat și nu găsea cuvintele potrivite. Izbuclni fără sir:

– Tată... am făcut... nu știu... a murit Madeleine...

Faranga, parcă ar fi primit o săgeată în inimă, se cutremură:

– Ce-ai zis?... Madeleine? Tu?... Imposibil!...

Încercă să citească adevărul în ochii lui, dar Puiu plecase iar capul. Un răstimp bătrânul mai stătu, frământând în minte serii de întrebări, sprijinit cu amândouă mâinile de dunga mesei, înțepat ca un judecător fără experiență în fața unui acuzat misterios. În sfârșit, ocoli biroul, veni lângă Puiu și-l apucă de umăr:

– Unde este...?

Nu termină întrebarea și nici răspunsul nu-l aştepta decât o secundă. Ca și când mișcarea împrejurul biroului i-ar fi schimbat mersul gândurilor, porni îndată spre ieșire, lăsând ușa larg deschisă...

¹ Ești nebun? (în limba franceză)

¹ Dar vorbește odată, hai, vorbeștel! Ce ai? (în limba franceză)

Puiu căzuse într-o toropeală cenușie, neclintit, parcă habar n-ar fi avut pentru ce se află aici. Gândurile îi erau acum un haos apăsător, în care nimic nu izbutea să se închege într-o formă lămurită. Pe sub șuvioul crâmpelor de gânduri însă sufletul lui înțelegea clar că tatăl său s-a dus acolo, să vadă și să se convingă dacă e adevărat că Madeleine... Astfel auzi foarte bine pașii rari, apăsați ai bătrânlui și simți că ușa a rămas deschisă. Pe urmă deosebi glasul lui tanti Matilda, cu respirația grea și grăbită de urcarea scării, scuzându-se că a întârziat nu din vina ei, ci a șoferului care, tocmai când să plece, a găsit ceva de reparat la automobil... În sufletul lui Puiu răsări pe loc confirmarea: da, numai ea e invovată căci, dacă ea venea la timp, nu s-ar fi întâmplat nimic... Bătrânlul răspunse ceva Matildei. Puiu nu prinse înțelesul cuvintelor, dar auzi îndată pe tanti Matilda scâncindu-se, cu întrebări scurte, insistente, alergând după Faranga... Glasurile și pașii lor se pierduse pe corridor sub cotropirea unui plâns ascuțit, prelung și săcâitor, al jupânesei care, desigur, întorcându-se în budoar, a aflat pe stăpână-sa rece și a venit să dea alarmă. Urmă o tăcere și apoi niște fâșături de pași sfioși. Puiu simțea că trebuie să fie feciorul, care arde de curiozitate. Peste câteva momente îl auzi, în ușă, zicând candid:

– M-ați sunat dumneavoastră, conașule?

Îi făcu semn cu mâna să plece. Feciorul închise ușa, fără zgomot, ca la o cameră de bolnav.

Pe urmă, tăcerea se întări, înăbușitoare. Biroul vast se împăinjenea într-un somn afund. Puiu, încremenit, nici nu mai cutează să încerce vreo mișcare. Doar gândul că bătrânlul nu se mai întoarce îl ustura din ce în ce mai dureros. De la dânsul aștepta acum mânduirea. El însuși nu se simțea capabil nici măcar să cugete. De altfel, în totdeauna, și mai ales în ceasurile grele, bătrânlul singur lua hotărârile trebuincioase.

Ceea ce îl îngrozea acum era că vremea trecea atât de încet. I se părea că s-au scurs ore întregi, de când a ieșit bătrânlul. Licăriri de speranță îi înfloreau în inimă: dacă nu vine, înseamnă că poate Madeleine totuși n-a murit... Speranța însă îl întrista, pentru că o simțea deșartă și nu făcea decât să-i ramintească mereu întâmplarea, pe care el se silea să o șteargă din minte.

În sfârșit, nu mai putu îndura tăcerea. Se sculă. Voia să plece, oriunde, dar să nu mai fie singur. Chiar atunci apăru în ușă tatăl său urmat de tanti Matilda. Puiu înțepeni lângă birou, cu ochii nerăbdători spre bătrânlul care trebuia să-l privească. În schimb, Matilda, plânsă și amărâtă, se repezi la dânsul și-l îmbrățișă ocrotitor:

– Ah, que terrible malheur, pauvre petit Puiu!¹

¹ Ah, ce nenorocire teribilă, Puiule, sărăcuțul de tine! (în limba franceză)